

Somogy Megyei Múzeum
NH 636-200P
Néprajzi osztály

25-78

KORSÓS MESTEREK MOHÁCSON

GYŰJTÖTTÉK ÉS ÖSSZEÁLLÍTOTTA'K:

PETKOVÉVA I.E. FEHÉREDIT I.C.

NAGYLAJOS GIMNÁZIUM KISFALUDY KÁROLY GIMNÁZIUM
PECS MOHÁCS

PECS II.Ker.Kamilla.u.9. MOHÁCS Táncsics.u.43.

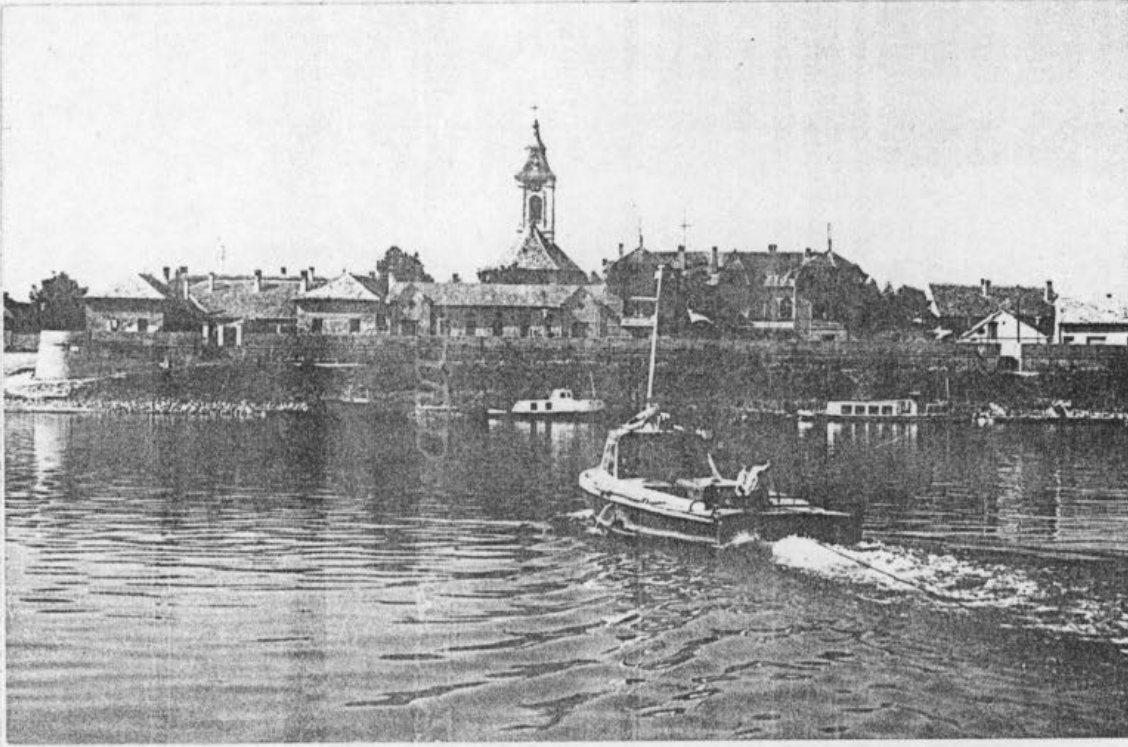
Történelem és magyar Történelem és magyar
irodalom szakkör tagja. nyelvtan szakkör tagja.

KORSÓS MESTEREK MOHÁCSON

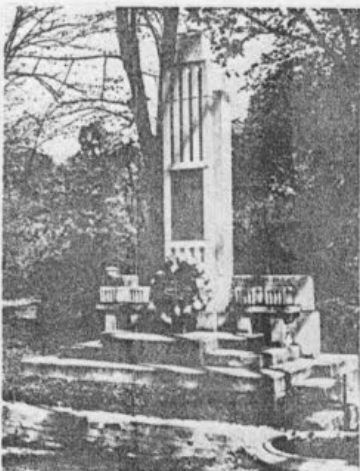
VÁZLAT:

1. Előszó.
/Képek Mohácsonról/
2. Korsós mesterek Mohácson.
  - a) Korvóthy János népművész bemutatása. /Fekete edények./
  - b) Kulcsóczy Máttyás népművész munkássága. /Mázas edények./
3. Utószó.
4. Függelék.

MOHÁCS

HŐSI EMLÉKMŰ

RADNÓTI MIKLÓS SZOBRA

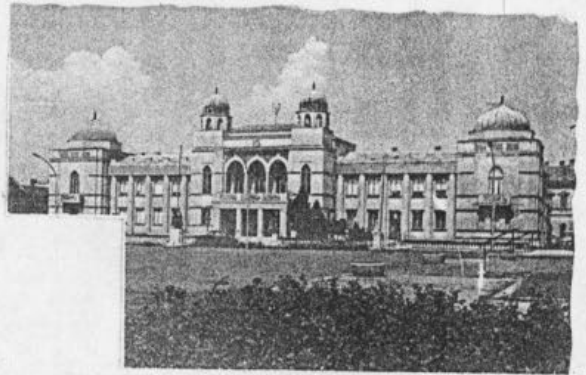
II. LAJOS SZOBRA

MOHÁCS KÉPEKBE

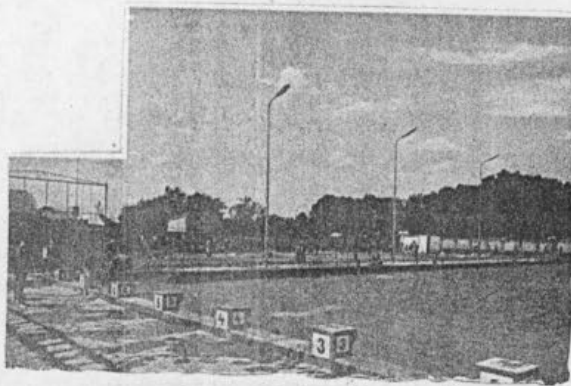
Somogy Megyei Múzeum
NA 7636/2008
Képrejzi adottság

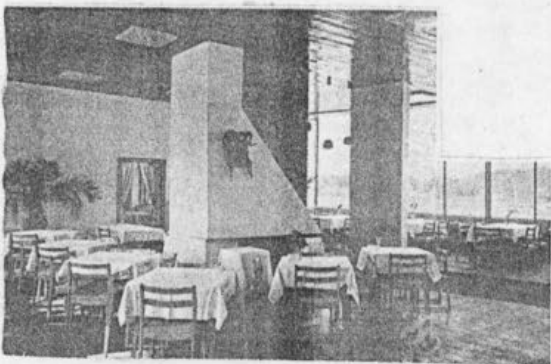
HŐSI EMLÉKMŰ

A VÁROSI TANÁCS

A STRANDFÜRDŐ

A HALÁSZCSARDA ÉTTERME

A FOGADALMI TEMPLOM

Mohács! Itt születünk, itt végzünk az általános iskola nyolc osztályát. Egy kisváros csak a sok közül, és nekünk mégis mennyi mindent jelent! Jelenti a boldog gyermekeket, a tanulás lehetőségét, fejlődésünket, jövőnket — mindent! A mi szemünkkel szép a város nyári ragyogó arculata éppúgy mint a tél egyhangúsága, szürkesége. Büszkék vagyunk régi és új épületeire, parkjára, játszótérére még akkor is, ha másutt szebbek vannak.

Történelmi múlttal rendelkező város Mohács. Könyvek, újságok, — múzeumok őrzik ezen és hasonló értékeit, kincsait.

Mi ketten első osztályos gimnazisták vagyunk. Az Országos Diáknapok keretében meghirdetett néprajzi pályázat kiírási feltételeit megismerve, olyan szándék vezérelt bennünket e gyűjtő munka elkészítésében, hogy mi magunk is részesei lehessünk Mohács érdemeinek másokkal való megismertetésében. Megpróbáljuk úgy bemutatni Mohácsot, ahogyan módunkban állt adatokat szerezni népművészeti értékeiről.

Gyűjtésünkhöz felhasználtunk forrásmun-
kaként könyveket, jegyzeteket, személyesen kerestünk
fel ma élő népművészeket.

Köszönetünket fejezzük ki segítségadá-
sukért, — és azért, hogy közelebbi ismeretségbe
kerülhettünk általuk népi hagyományainkhoz
— tudásunk gyarapodott segítségükkel, a
gyűjtési munkától kedvet kaptunk és hiszük,
hogy öregbiteni tudjuk iskolánk hírnevét.

Köszönjük az értékelő Bizottság munká-
ját, — és örülünk, hogy bemutatathatjuk ha-
zánk egy figyelemre méltó részét.

NAGY LAJOS GIMNÁZIUM KISFALUDY KÁROLY GIM.

Petkov Éva I.E.

Fehér Edit I.C.

PE'CS II. ker.

MOHÁCS TÁNCSICS. u.

KAMILLA. u. 9.

43.

Történelem és magyar
irodalom szakkör tag-
ja.

Történelem és magyar
nyelvtan szakkör tagja.

A gyűjtés helye Mohács, ideje 1975 január.

Mohács járási jogú város, a mohácsi járás székhelye. Élénk folyami kikötő. A déli határvidéken, a Duna jobb partján a 8-10 m magas folyópart síkjára épült. A Mohács-sziget is hozzá tartozik. Sok belföldi és külföldi turista látogatja történelmi múltjéért, természeti adottságaiért. Érdekes népművészeti emlékei vannak. A busójáráson és a népviseleti bemutatón kívül szép alkotásokat hoznak létre az agyagiparosok, mesteremberek. A busójárást a tavaszvárás és a tél elkergetésének hiedelme eredményezi. —

Mohácsban az agyagiparnak két ágazata alakult ki:
 ↙ fazekasmesterség
   korsósmesterség

Abban különböznek, hogy a korsósok foglalkoznak a fekete korsók készítésével. Régen innen eljutottak a kész edények a Dunántúlra a Duna-Tisza körébe sőt még a Balkánon túlra is. Ma már nem mindennapi használatra készülnek hanem dísz tárgyaknak. De felfedezhető rajtuk a hagyományos forma és a díszítési technika. Ennek a hatalmas és híres iparágának napjainkban már csak hímnődői élnek. Emléküket a Korsós és Fazekas utcák őrzik.

Ma is él, és jelentős munkája van Korvósh János népművész-
nek. Először hozzá látogatunk el. Kedvesen fogadott és minden
kérdésünkre készségesen válaszolt. Tőle tudtuk meg, hogy 1905-ben
Mohácson született. Már 1913-ban inaskeint családtagjainál tanult.
1923-ban tett mesterségát. Egész életében az anyag megmunká-
lásával, formakészítésével foglalkozott. 1961-ben a Minisztertanács
a „Népművészet mestere” címmel tüntette ki.

Családjában ez a mesterség már hagyomány. Elődei és utódjai
és hű követőinek bizonyíték.

A Mester rajongva szereti munkáját. Az ötleteiből még ma sem
fogyott ki. A mohácsi Kanizsai Dorottya Múzeum több ízben rendszeres
kiállítások anyagából. Munkáit nemcsak itt, — de belföldön másutt
és is külföldön is ismerik.

János bácsi elmagyarázta a korsók készítését. A Crele gödör-
nél a mesterek bányászás nélkül jó agyaghoz jutnak. Kinyírt anya-
got gyűjtenelek nyáron össze, hogy a többi évszakban is tudjanak dol-
gozni. Először lecsomagolják, és pikenni hagyják, majd árával megfor-
gatják, ezután felszerelik és pikceben neves helyen tárolják.
Munkavégzés közben cserkesz szerszámokkal dolgoznak:

korongokkal
gyűrőnaddal
szárító palccal.

Legfontosabb eszköz a szárító kemence. Az égető kemencét mindig a
szabadban építik.

A korsók készítése igen érdekes folyamat.

János bácsi így részletezte:

„Előző nap kiszabadalom az anyagot és neves ruhával
beszabatom. Mikor a korongra kerül az agyag, megcsapodom
úgy, hogy közérre kerüljön és kinyírt formakésszel belőle. Szólt
a kinyírt keger alakú formát kell létrehoznom. Aztán egy „szár-
tót” képezek belőle, majd ujjaimmal és egy fadarabka segítségével
vel megkezelem a korsó szájának kiformálását. A megmaradt
anyagból felhívom a korsó falát. Mikor a korsó falát készítem, csak a

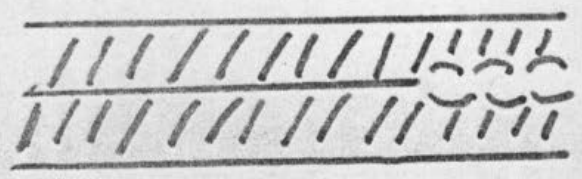
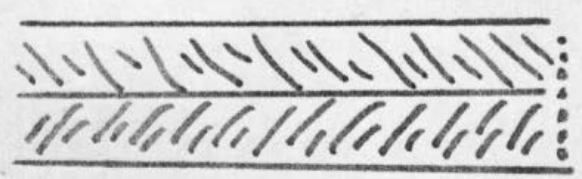
szemmérettékemre idmazskodhatom. Így az anyyokra nagy gondot kell fordítanom. Ezután következik az összekészítés mely közben a szentzámokat diandoban vizekhem kell.

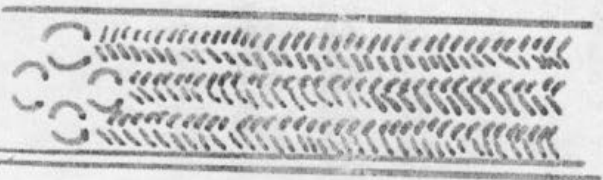
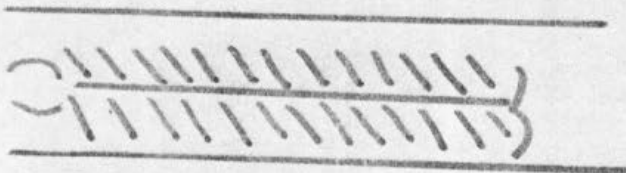
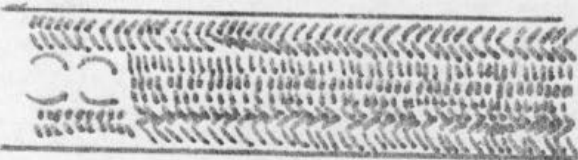
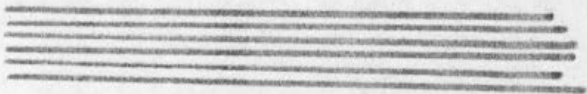
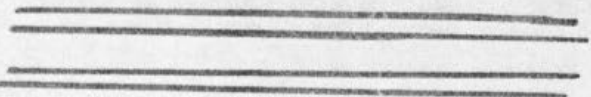
Íkssel a felesleges anyagokat le-
szedem annyira, míg nem kapok
szek formát es el nem tűnik az össze-
dolgozás. Ekkor következik a díszítés
kijelölése es a díszítésnek módjárdel,
es művelete. —

János bácsi később folytatja ma-
gyardzatát a korszó készítésének
módjárdel, — de mi, közben együftöt-
tül es lemdóltuk az általa készí-
tett korszó valamennyi alkalmazott
motívumát.

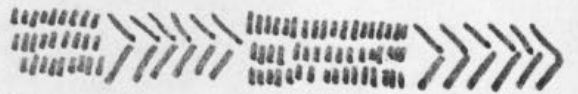
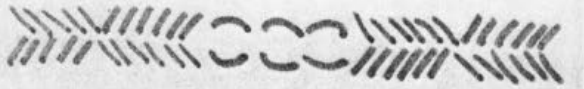
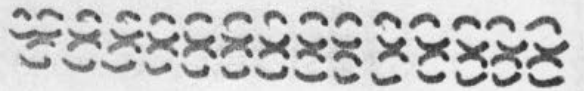
Az itt es a következő oldalon lát-
kato díszítések főként a korszó nyá-
ki részére, karára es fülére kerülnek.

A korszó mélyetett díszítések ezek.

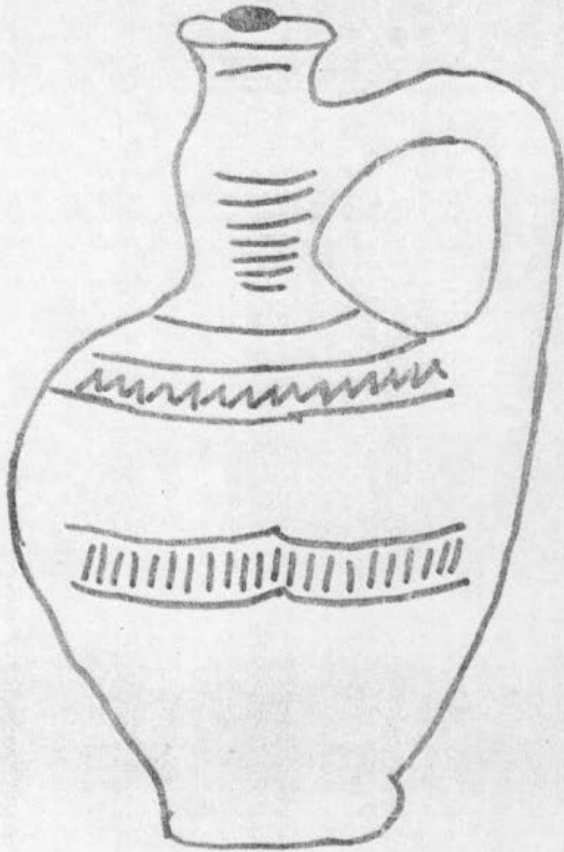

2. sz. melléklet.

3. sz. melléklet.

5.sz. melléklet.

6.sz. melléklet.

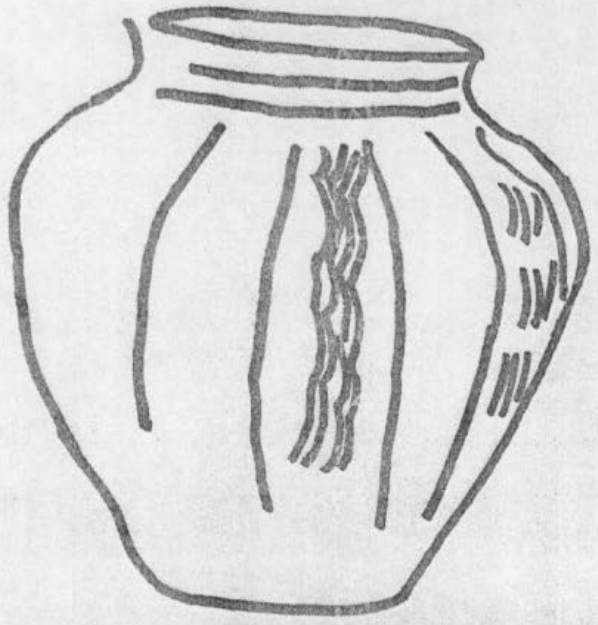
4.sz. melléklet.

7. sz. melléklet

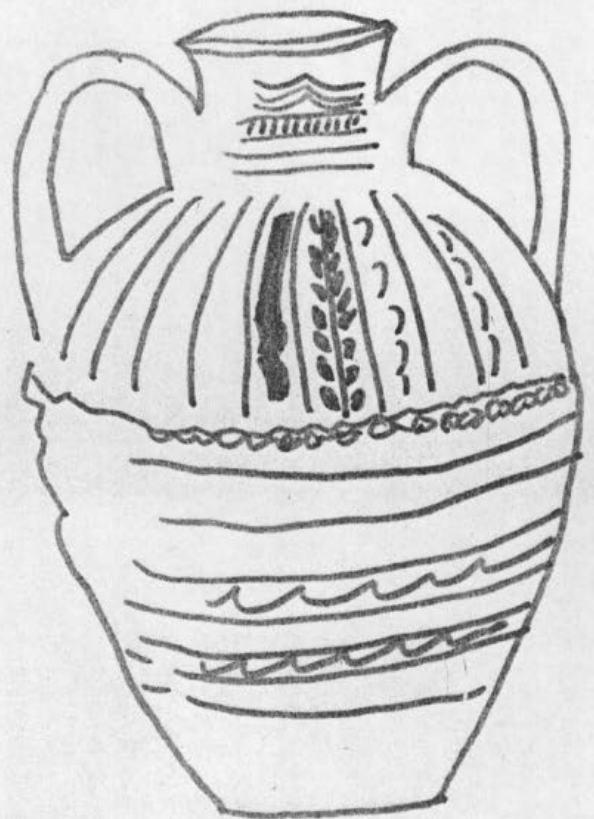

9. sz. melléklet.

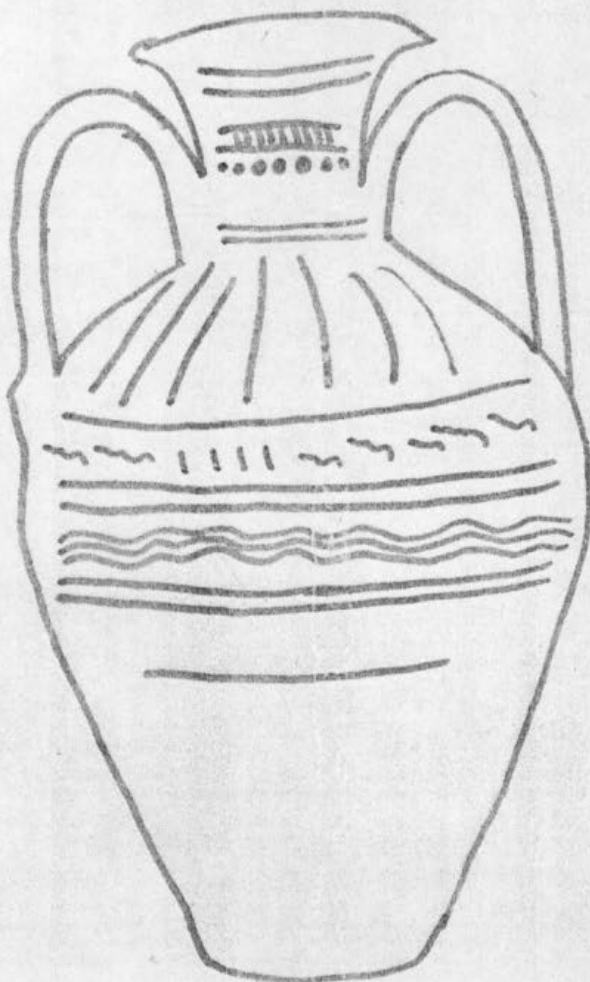

8. sz. melléklet.

10.sz. melléklet.

11.sz. melléklet.

kulacs, mely meg az örökösök
származék.

Jellegetes korsóg, — szinten a
regi kagyonmátyok önzője.

— A fül növeléséhez egy napot szabadni hagyom a korszokat.

— folytatja János bácsi. A fül anyagát keverő alakúra gyúrom és nyújtással a korszokhoz illesztem. Ekkor át kell firmom a szorólyuk miatt.

— Az égetés és a szárítás következik, ami nagyon fontos művelet. Szárításnál a tárgyakat a műhelyben, vagy a szabadban helyezem el. A korszokból kikerülő tárgyakat nem szabad hirtelen megszáritani. Ezért előbb szikkasztom. Fontos, hogy a szárítás minden oldalról egyformán történjen, mert ellenkező esetben a tárgy megrogyanhat, és az egyik fél görbe lesz.

Most elmondom az égetés műveletét. — A kemence szakmai neve: „katon - kemence”. Mára a használatát előtte a hazánk földjén élő emberek is ilyen kemencében végezték az égetés műveletét. Az edények berakásánál a kemence közepén kell állni vagy guggolni. Az edényeket egymás tetejére rakatom kör alakban. Az alsó sorban helyezem el a nagy korszokat és egyéb tárgyakat. A kemencében maradt üres részeket cserep darabokkal töltöm ki. Az égetés kb. 600-800°C-on 6-8 óráig tart. A kemencét felülről rakom meg, és égetés után ugyanitt veszem ki belőle a korszokat egy kanyó segítségével.

A mohácsi korszok ipari jellegzetessége a fekete szín. Ezt a színt két főképpen érhetem el:

1. fűtésekor, égetés közben a füstöt elolytom és növeksztom a korszokra,
2. vagy kolinuzom grafittal.

„Kéha színekre égetem őket fekete festékot használva”

Korodák mestermek kb 300 db-ból álló házi gyűjteménye van, — saját és más részben mások munkáiból. Ezeket mi is látunk, örömmel mutatja őket.

Jellegzetesen szerepel a nádlovászok, — melyeknek formáit a 7. 8. 10. 11. képmellékletünkön mutatunk be.

A korszokon kívül, tálygókban, vázákban máris gyertyatartót azazali lámpafogókat is készít, mely kímészerű hatást kelt.

Napjainkban készített tárgyai magukon viselik ugyan a jellegzetes „népi ízt”, színben és formában is őrzik a hagyományokat, — de asztali lámpái és más „modern formába” öltöztetett tárgyai már a kereskedelem igényeit igyekeznek kielégíteni. Ez a tény már rányomja bélyegét az ősektől származó mesterség naivan is nemes világára.

Gyönyörködhetnek ugyan az agyagból égetett falra akasztható buso-maszkjai, melyek kerámiaművészetünk kiválóságaival is vetekedhetnének, — de ezek már /olyan/ nem a kor hagyományait tükrözik, hanem megelégszik a népies motívumok stilizálásával is.

Horváth János bácsin kívül felkeres-
 tük Kulutács Matyást, a mázas edények mesterét. Kulu-
 tács Matyás, székely családból származik, 1904-ben Mo-
 hácson született, Apja műhelyében nőtt fel, de a mázas
 edények készítését Kiszeli Jánosnál sajátította el. Dolgo-
 zott Kalocsán, Deák Sajos műhelyében, majd Pécsen a
 Iskolnay-gyarban. Most a Flangya Bröveket boltjai ré-
 szére készíti azait. A mázas edények közül a leprebbek a
 talai és tányerjai. Szépségleben nem maradnak tőlük el a
 Boroshancsók és a butykosok sem.

Budapesti szünreiskor két különböző formájú
 munkáját fogadták el és engedélyezték ezek további
 készítését.

A Mohácsi Kazisai Dorottya múzeum 50 db-
 ból álló mázas kis gyűjteményét öröi.
 Jellegrés színei:

- galambszíne
- fehér
- karna
- fekete

Matyi bácsi így beszélt nekünk mesteréről és
 munkájáról: „A farokosság ősi szakma. Ismerjük az e-
 gyiptomiak, assziriok és a horvák földjén élő avarok
 is. Munkáim ma is a régi hagyományok szerint ké-
 szülnek. Segítő társam a kéziigység, és egyrészt mun-
 kaeszközök.

A munkadarabok láthatósá, koronával is sza-
 bad kézzel készülnek. Atgypírás, röntén után tárgya-
 im kemencébe kerülnek. Az égetéshez 16-18 óra
 szükséges.

Külön kell szólnom a mázak készítéséről. A mes-
 ter a mázakat és az alapfestékeket hagyományos
 módon állítja elő. En pl. örö kövön öröm a máz-
 hoz szükséges alapanyagot. Pötlő anyagot, asványt
 is keverek hozzá. A pirosas más pl. vörös föld-
 ből készül.

Hogy a zöld máz miből készül? — vörös-
 rézből, azaz ennek nemes rozsdájából. Homokot
 teszünk hozzá, itt ez a pötlő anyag. A vörösnek ne-
 mes rozsdájának égetése után a hamut megzi-
 talom. A fehér máz sodertől és fehér finyes
 kavicsból égetéssel állítható elő. /800°C-on / Ezt
 nevezik a régi szaknyelven bikarónak.

A sárga színt, sárból nyerik. A narancssárga
 szín sárga máz és vasot, kevés asványhomok
 hozzáadásával készül.

A fekete és barna máz, kaukázusi köből kívül, — de a barna szint úgy érik el, hogy fehér földfestéket is adnak hozzá.

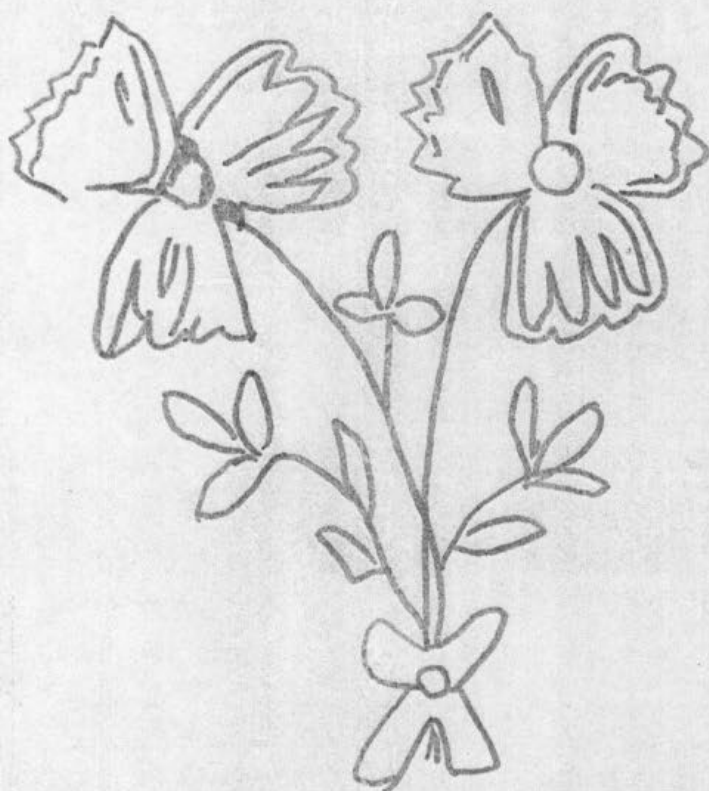
Mikor egy kemencére való edény össze-
gyűlt, akkor látnak hozzá a festéshez.

Első művelet a máz alatti alapfestés.
Ezt követi a szántás, majd a valódi szín mega-
dása. A mintákat irókazással vagy pecsét-
technikával dűltják elő. Az esetek megoldás rit-
kább.

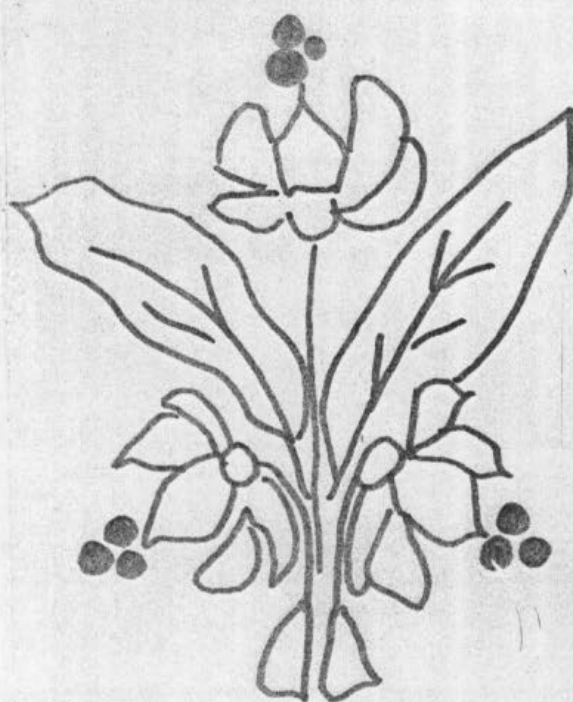
/Ezeket általában a család nőtagjai végzik./

Régén étkezésre használták a farska-
sok díszítőanyagait. Érdekes szokás volt, ha lako-
dalomba mentek, mindenki saját tányérját vitte
magával. A mázas edények inkább a délrészek
és a németek körében voltak elterjedve mint hasz-
nálati tárgy, — de zömmel használták a ma-
gyarok is.

Ma is találkozunk lakóházak-
ban ezekkel az eszközökkel, tárgyakkal, — de
ma már inkább csak a falak díszítésére
használgák.

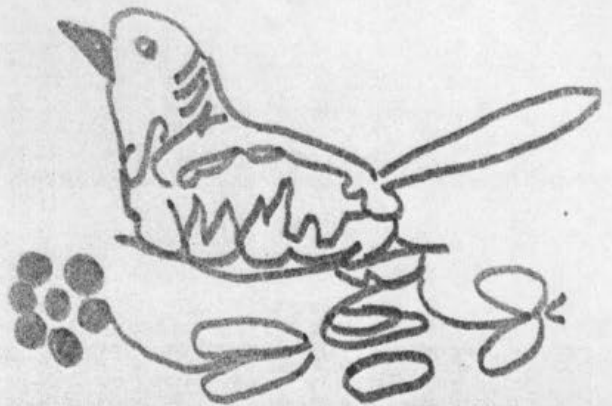

A virágcsokrot legyözerű-
sítve alkalmazza.

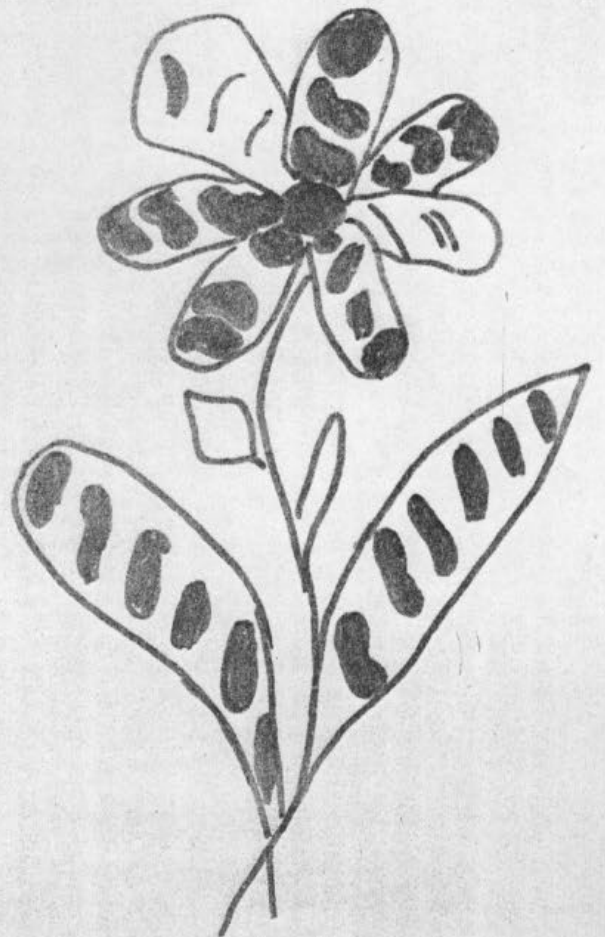
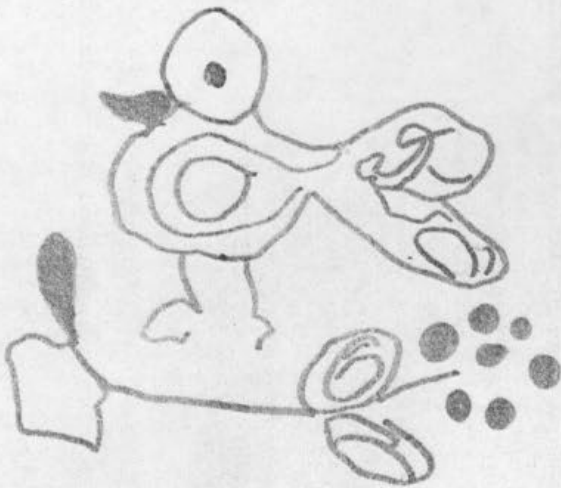
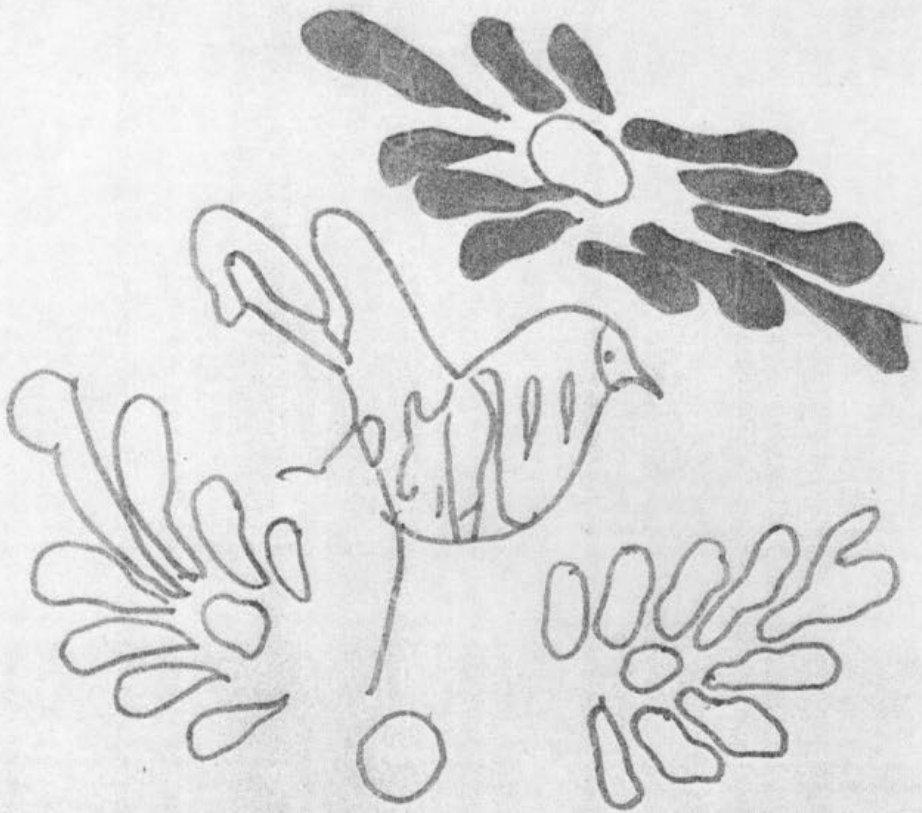

Egy másik „népies” csokor.

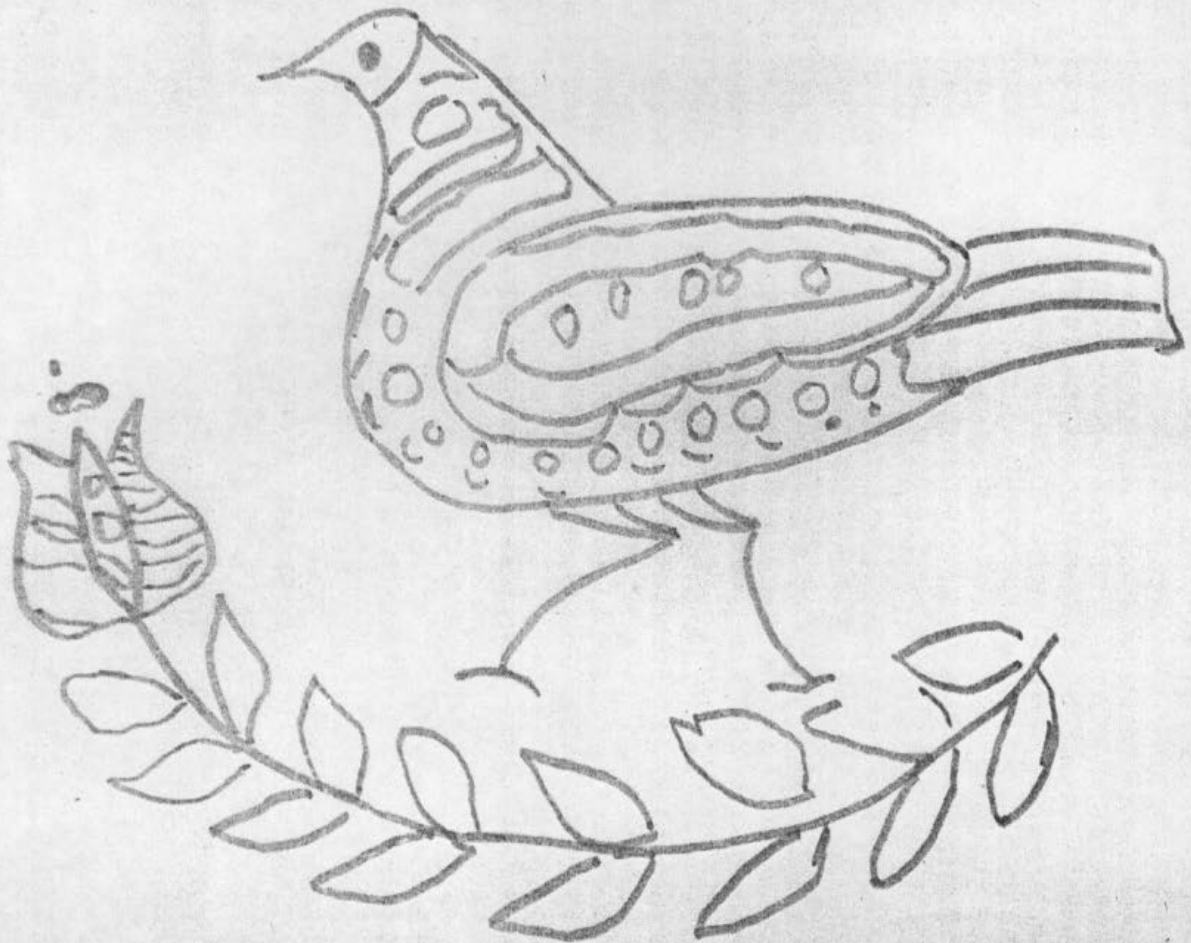
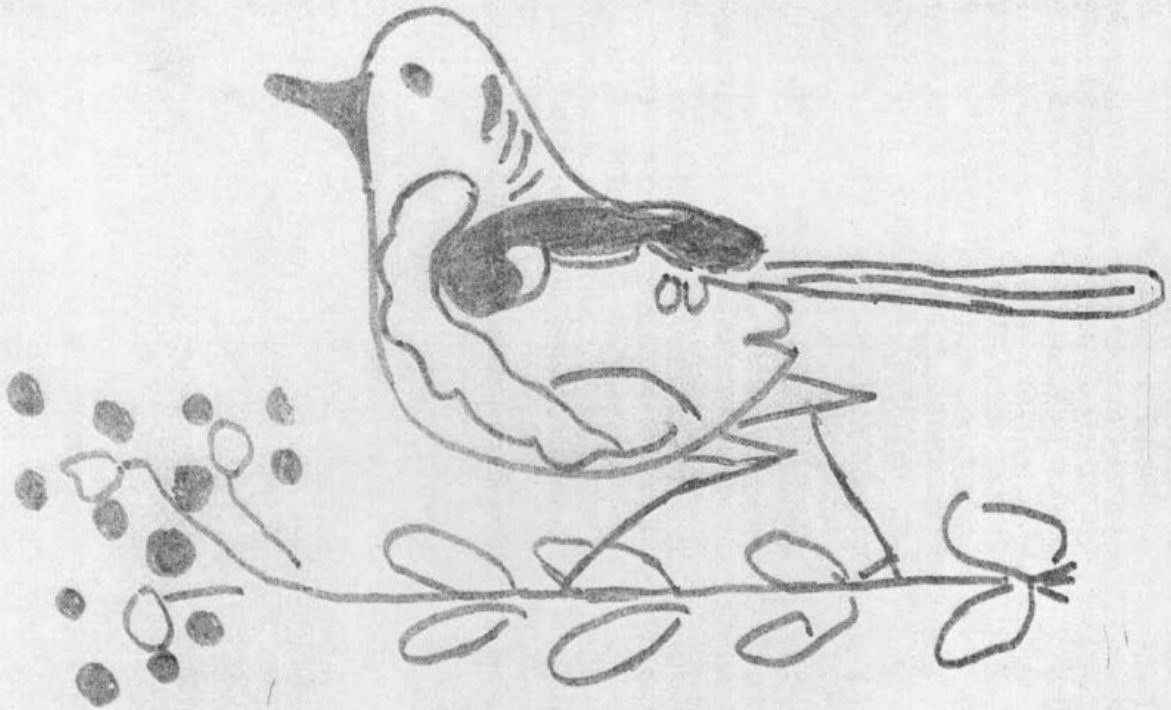

A mázas edények kedvelt motívumai: ma-
darak, halak, virágok.
Mellékleteinkben bemutatjuk a leggyakrabban al-
kalmazott díszítéseket.

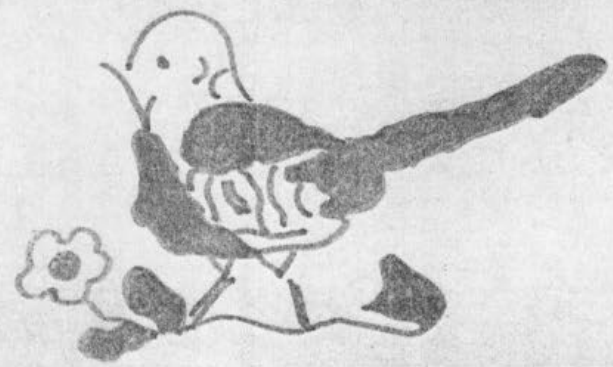
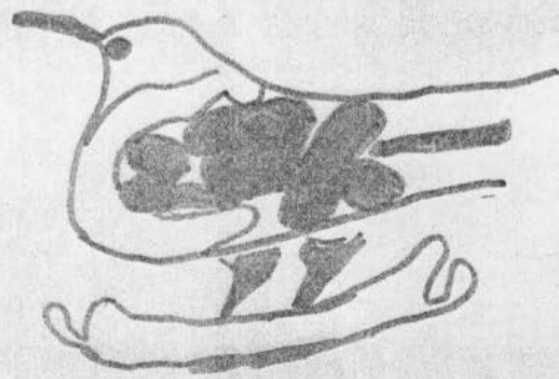
Störkedvelt díszítvény a virág és madár együttes megjelenítése. Ezek a motívumok a tárgyon vagy más tárgyon domború felületet képeznek. Színesek.

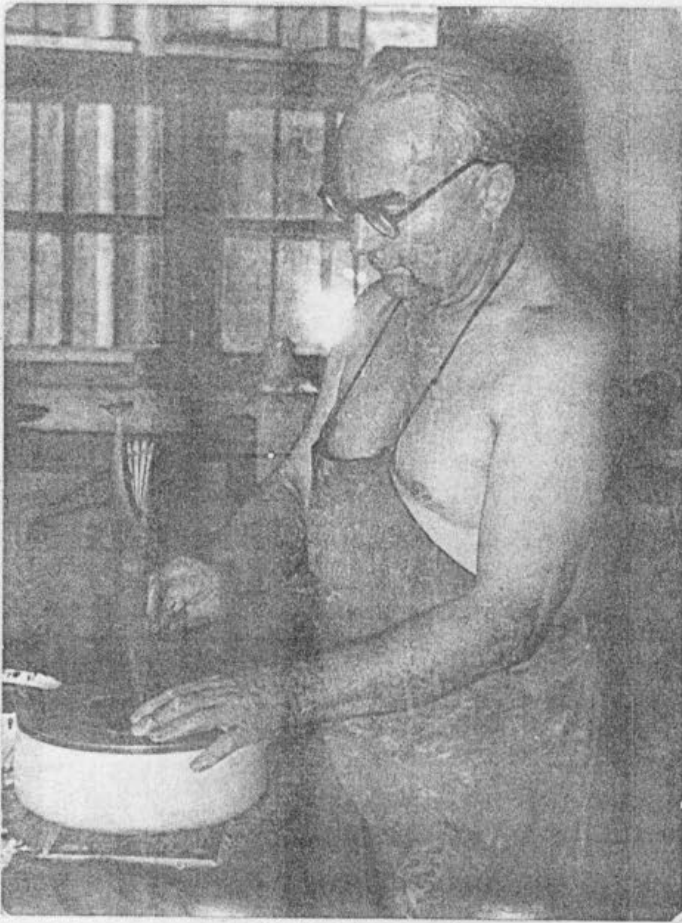
Madár motívumai cserkesz, solföldi.

Somogy Megyei Múzeum
NT 2636/2008
Képzőművészeti osztály

Valamennyi mellékleten közre adott motívum az
eredeti tányérok és csészék díszítőanyagának másolata.

A REMEKMŰVEK

KUTULÁCZ MÁTYÁS

Kutuláczi Máttyás népművész különböző nagyságú és vonalú edényeket készít. Minden újvonalú váza egy-egy új alkotása a népművésznek.

A Pécsi Művészeti Gimnáziumban ebben az évben új iparművészeti tagozatot indítottak. Hat tanuló heti egy napot a Porcelángyárban tölt, ahol Kutuláczi Máttyás népművész korongozásra oktatja a leendő iparművészeket. Csütörtökön volt az első gyakorlati óra a korongozó műhelyben, Matyi bácsi az agyag formázását mutatta be a tanulóknak. (Szokolai István)

Csak néhány mondatban kívánjuk összefoglalni az eddig leírtakat.

Tudjuk, hogy munkánk nem lehet teljes és annyira sokrétű, amilyennek ez a téma szépségénél és tartalmánál fogva kitárulkozhatna. Köt bennünket az idő és a terjedelem rövidre szabottsága is.

— Mint bevezetőnkben írtuk, célunk az volt, hogy „szűkebb hazánkat” mutassuk be. A népi hagyományok őrzői, a mesterek ma holnap kiöregszenek. Felhalmozódott titkaikat, fiaiknak, — a fiatalabb mestereknek tudják csak átadni.

Mékiünk pedig azt a sok szépet, számunkra újat és nemeset, ami része a népművészetnek, — őrzője a paraszti kultúrának.

E pályázati munkánkkal szólni kívánunk öregekhez, fiatalokhoz, — és hívül adni szép városunk, Mohács népi értékeit.

Tüggelék.

Teljeskörűt. iróadalom:

1. Dunakürti dolgozatok /6. rész/
2. Kóka János: Baranya
3. Magyarország e. útleírnyu

Segítregükre voltak : elő neptmüvészeink :

Konráth János

Kulcsácz Mátya's

Sárosácz György múzeológus,

Székely — és rajztanáraink.

Az összeállítás és kiadásért helyszíni gyűjtés
mi kértük.

Mohács, 1975. II. 20.

Felén Edit I. C.

Petkov Éva I. E.